

KAZNENOPRAVNA ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

PENAL LAW PROTECTION OF ENVIRONMENT

Dragan Jovašević

Univerziteta u Nišu, Pravni fakultet, Trg kralja Aleksandra 11

Telefon: 018-500-234; jovas@prafak.ni.ac.rs

Sažetak : Delatnosti kojima čovek povređuje, uništava, oštećuje, zagađuje ili ugrožava životnu sredinu rezultat su svesnog propuštanja ili neprimenjivanja pravila, tehničkih uputstava i standarda u rukovanju sa brojnim opasnim izvorima energije i sirovina, odnosno pri rukovanju ili postupanju na drugi način sa opasnim uređajima čime se stvaraju uslovi za rizik od akcidenata raznih vrsta, obima i dimenzija zahvatajući određeni prostor i sve što se u njemu nađe, u zoni dejstva ovako prouzrokovane opasnosti. Takve delatnosti pojedinaca i grupa, pa čak i čitavih država predstavljaju nedozvoljena, zabranjena i kažnjiva, odnosno deliktna ponašanja ili delikte. Pošto se radi o nedozvoljenim ponašanjima u oblasti uređenja, čuvanja, unapređenja i zaštite čovekove životne i radne sredine u široj ili užoj okolini, to se sve ove vrste delikata mogu nazvati ekološkim deliktima. Zavisno od obima i intenziteta prouzrokovane posledice na životnu sredinu, preduzete delatnosti, svojstva učinioca delikta i propisanosti određenog ponašanja u zakonima i drugim podzakonskim aktima opšteg karaktera, te vrste propisanih sankcija, razlikuje se više ekoloških delikata o čijim teorijskim i praktičnim karakteristikama govori ovaj rad.

Ključne reči : životna sredina, zakon, protivpravnost, delikt, privredni prestup, prekršaj, odgovornost, kazna, sud

Summary : People harm, destroy, damage, pollute and imperil environment their various activities. That is a consequence of conscious neglect or non-implementation of the rule, technical guidelines and standards in management of various dangerous sources of energy and raw materials, or management or other ways of dealing with dangerous appliances. Such neglect or mismanagement create an environment with various kinds, ranges and dimensions of risks and accidents which encompass a certain location and everything that happens to exist within the range of the zone of the possible devastating effects. Such activities of individuals, groups, even some states represent prohibited, forbidden, culpable and it is the word on prohibited activities in the field of management, preservation, improvement and protection of the people's life and working environment regardless of the range of the location, all these kinds of criminal acts could be labeled as ecological delicts. There are several kinds of ecological delicts and their classification depends on the range and intensity of their consequences on the environment, also they depend on the activities in question, the characteristics of the offending act and legal and sub-legal norms and regulations of general character and the types of prescribed penalties for the ecological delicts. In this paper author has analyzed theoretical and practical forms of ecological delicts.

Key words : environment, law, unlawfull, delict, responsibility, penalty, court

1. UVOD

Pod životnom sredinom se, zapravo, smatraju prirodne i radom stvorene vrednosti, kao i ukupan prostor u kome čovek živi i u kome su smeštena naselja, dobra u opštoj upotrebi, industrijski i drugi objekti. To znači da životnu sredinu, koja predstavlja predmet uređivanja, upravljanja, zaštite i očuvanja u sklopu ekološkog prava, čine dve grupe vrednosti (Joldžić, 2007:45-61). To su : a) prirodne vrednosti životne sredine koje čine: prirodna bogatstva, zemljište, vode, šume, vazduh, biljni i životinjski svet i b) radom stvorene vrednosti životne sredine koje čine dobra koja je čovek stvorio, koja služe zadovoljavanju opštih, zajedničkih i pojedinačnih potreba čoveka, a namenjena su stanovanju, kulturnim, obrazovnim, socijalnim, religijskim i drugim potrebama čoveka.

Dakle, kao činioци životne sredine se smatraju : zemljište, voda, vazduh, flora i fauna koji su sadržani u litosferi, pedosferi, hidrosferi, atmosferi, biosferi i tehnosferi. Zbog posebnog značaja za društvo, njegov opstanak, ali i dalji razvoj sistem zaštite i unapređivanja životne sredine se određuje kao skup mera i uslova za: očuvanje i zaštitu prirodnih i radom stvorenih vrednosti životne sredine; zaštitu ljudi i životne sredine od zagađivanja; zaštitu od uticaja štetnih i opasnih materija, jonizujućih i nejonizujućih zračenja, buke i vibracija; zaštitu od uništenja i degradacije prirodnih vrednosti, kao i mera i uslova za unapređenje kvaliteta životne sredine.

Danas, sistem zaštite i unapređivanja životne sredine (Matijević, 1988:40-45) čini više od stotinu propisa o : planiranju i uređenju prostora i naselja, izgradnji objekata, rudarstvu, geološkim istraživanjima, zaštiti voda, zemljišta, biljaka i životinja, šuma, nacionalnim parkovima, postupanju sa otpacima, prometu otrova, prometu i prevozu eksplozivnih i opasnih materija itd. Ovakav sistem, uređen velikim brojem propisa i sektorski podeljenim ovlašćenjima u različitim državnim organima, javnim službama ili javnim preduzećima, nije mogao, usklađeno i konzistentno, ostvarivati zaštitu životne sredine.

Polazeći od ustavnih opredeljenja i činjenice da problemi životne sredine po svojoj prirodi opravdavaju intervenciju Republike u cilju zaštite prava čoveka i građana, te da su nerazdvojivi deo sveukupnog njenog razvoja, utvrđen je koncept sistema zaštite životne sredine, koji se zasniva na : 1) donošenju i sprovođenju odluka kojima se obezbeđuje uravnoteženost između zaštite životne sredine i ekonomskog razvoja kroz integraciju zaštite životne sredine u sve sektorske politike; 2) planiranju i racionalnom korišćenju prirodnih resursa, dobara i energije; 3) primeni propisa kroz sistem dozvola, tehničkih i drugih standarda i normativa, obezbeđenjem finansiranja, podsticajnih i drugih mera zaštite životne sredine; 4) očuvanju i podizanju kvaliteta životne sredine; 5) praćenju, sprečavanju i ograničavanju nepovoljnih uticaja na životnu sredinu; 6) uvođenje energetske ekonomičnije tehnologije i postepenom prelasku korišćenja obnovljivih prirodnih resursa; 7) integraciji ekonomskih analiza i ekoloških procena pri oceni isplativosti projekata u cilju uračunavanja troškova za negativne uticaje na životnu sredinu; 8) podsticanju proizvodnje i korišćenja proizvoda i primene tehnologije koje smanjuju zagađivanje životne sredine i proizvodnju otpada; 9) zaštiti posebno vrednih, ugroženih ili oštećenih područja; 10) sanaciji štete nanete životnoj sredini; 11) smanjenju, ponovnom korišćenju i reciklaži otpada; 12) unapređenju obrazovanja, obuci kadrova i razvijanju svesti o značaju zaštite životne sredine i 13) učešću javnosti u zaštiti životne sredine.

2. VRSTE EKOLOŠKIH DELIKATA

Najveći broj ovih delatnosti kojima čovek povređuje, uništava, oštećuje, zagađuje ili ugrožava životnu sredinu rezultat su svesnog propuštanja ili neprimenjivanja pravila, tehničkih uputstava i standarda u rukovanju sa brojnim opasnim izvorima energije i sirovinama, odnosno pri rukovanju ili postupanju na drugi način sa opasnim uređajima čime se stvaraju uslovi za rizik od akcidenata raznih vrsta, obima i dimenzija zahvatajući određeni prostor i sve što se u njemu nađe, u zoni dejstva ovako prouzrokovane opasnosti.

Takve delatnosti pojedinaca i grupa, pa čak i čitavih država (posebno multinacionalnih kompanija) predstavljaju nedozvoljena, zabranjena i kažnjiva odnosno deliktna ponašanja ili delikte. Pošto se radi o nedozvoljenim ponašanjima u oblasti uređenja, čuvanja, unapređenja i zaštite čovekove životne i radne sredine u široj ili užoj okolini, to se sve ove vrste delikata mogu nazvati ekološkim deliktima (Andrić, 1982:17-29) (ekologija: grč. oikos – kuća, stanište i logos – nauka). Zavisno od obima i intenziteta prouzrokovane posledice na životnu sredinu, preduzete delatnosti, svojstva učinioca delikta i propisanosti određenog ponašanja u zakonima i drugim podzakonskim aktima opšteg karaktera, te vrste propisanih sankcija, razlikuje se više vrsta ekoloških delikata.

Pod ekološkim deliktima (Grgurević, 1999:67-76) se, dakle, podrazumeva sveukupnost ljudskih ponašanja kojima se povređuju ili ugrožavaju društvene vrednosti koje određuju uslove za čuvanje, unapređenje i zaštitu životne i radne sredine čoveka. Oni su samo vrsta ili deo ukupne delikvencije sa kojom se jedno društvo – država suočava u određenom vremenskom periodu, odnosno, čovečanstvo u celini. Ova se deliktna ponašanja razlikuju od drugih vrsta delikata upravo po objektu zaštite (skupu društvenih vrednosti koje se povređuju ili ugrožavaju ovako preduzetim delatnostima što u ovom slučaju predstavlja – čovekova zdrava životna sredina (Čejović, 1976: 251-263), s jedne strane, odnosno pravo čoveka – kao jedno od osnovnih ljudskih prava na zdrave uslove života, s druge strane) (Arsenovski, 1979:485-498).

Upravo se na ovom objektu zaštite ostvaruje i posledica preduzete radnje izvršenja. Ona se ispoljava na dvojak način. To može biti, prvo, posledica u vidu povrede (uništenja, oštećenja u većoj ili manjoj meri ili činjenje neupotrebljivom životne i radne sredine čoveka) i, drugo, posledica u vidu ugrožavanja (i to bilo kao konkretna, neposredno nastupela, stvarna opasnost ili kao apstraktna opasnost). Najčešće se ova posledica ostvaruje delatnošću činjenja (aktivnom, pozitivnom delatnošću) ili nečinjenja (negativnom, pasivnom delatnošću) kršenjem propisa o zaštiti, čuvanju ili unapređenju životne sredine ili kršenjem drugih propisa o postupanju sa uređajima, aparatima, sirovinama, energijama ili drugim izvorima opšte opasnosti po život ili telo ljudi i njihovu imovinu. No, u strukturi ekoloških delikata se, bez obzira na niz zajedničkih karakteristika koje oni poseduju, mogu jasno klasifikovati tri vrste delikata. To su : 1) krivična dela (Čejović, 1978:353-361), 2) privredni prestupi i 3) prekršaji.

Prva grupa ovih delikata su najopasnija protivpravna ponašanja fizičkih i pravnih lica za koje su u zakonu propisane i najteže vrste krivičnih sankcija. To su krivična dela (Jovašević, 2010:145-148). Ovi delikti se nazivaju ekološki kriminalitet. U okviru ove vrste delikata razlikuju se opet tri vrste ekoloških krivičnih dela (Belaj, 1988:433-447). To su:

1) prava ekološka krivična dela (ili ekološka krivična dela u užem smislu) koja su sistematizovana u Krivičnom zakoniku, u grupi krivičnih dela protiv životne sredine. Ona za

neposredan objekt zaštite imaju upravo životnu sredinu u celini ili pojedine segmente koji sačinjavaju zdravu i prirodnu čovekovu sredinu,

2) nepravna ekološka krivična dela (ili ekološka krivična dela u širem smislu) koja su sistematizovana u Krivičnom zakoniku, u drugim grupama krivičnih dela. Ona su, istina na posredan način, upravljena protiv životne sredine, ali uz nju kao pretežan ili prevalentan objekt zaštite kod ovih dela se javljaju neke druge društvene vrednosti (pa su zavisno od ovih kriterijuma ta dela i sistematizovana u odgovarajuće grupe krivičnih dela) (Ignjatović, 1998:203-210) i

3) sporedna ekološka krivična dela - to su krivična dela koja nisu predviđena u Krivičnom zakoniku kao osnovnom krivičnopravnom aktu Republike Srbije, već su sistematizovana u posebnom, sporednom, pomoćnom ili dopunskom krivičnom zakonodavstvu. To su tzv. ekološka krivična dela u sporednom krivičnom zakonodavstvu. Inače, radi se o takvim zakonima koji uređuju oblast životne sredine u celosti ili njene pojedine delove, ali obično pri kraju, u glavi koja nosi naziv : "Kaznene odredbe" predviđaju jedno ili više krivičnih dela po svojim obeležjima bića i njihovim karakteristikama, te vrsti i meru kazne koja se može izreći njihovim učiniocima u skladu sa uslovima, na način i po postupku koji su uređeni Krivičnim zakonikom. Tri su zakona iz oblasti sporednog krivičnog zakonodavstva koji predviđaju sporedna ekološka krivična dela. To su : a) Zakon o zdravlju bilja, b) Zakon o sredstvima za zaštitu bilja i c) Zakon o genetički modifikovanim organizmima. Inače, svi ovi sporedni zakoni su doneti 2009. godine.

U cilju obezbeđenja kvalitetne, zakonite, blagovremene i efikasne zaštite životne sredine u našoj zemlji je institucionalizovan razuđen sistem ekoloških delikata među kojima se po svom značaju, prirodi i karakteru izdvajaju ekološka krivična dela kao najopasniji oblici ovih delikata. Osnovna ekološka krivična dela su predviđena u Krivičnom zakoniku, u grupi krivičnih dela protiv životne sredine, ali i u grupi krivičnih dela protiv opšte sigurnosti ljudi i imovine. No, u toku 2009. godine u Republici Srbiji su doneta tri ekološka zakona koji su takođe u posebnoj glavi pod nazivom : "Kaznene odredbe" predvideli ekološka krivična dela. Sva ova ekološka krivična dela (bilo da se radi o osnovnim, sporednim ili nepravim delima) za objekt zaštite imaju ili životnu sredinu u celini ili pojedine njene segmente kao što su : vazduh, voda ili zemljište, odnosno biljni i životinjski svet, koji se zavisno od vrste delikta povređuju ili ugrožavaju različitim delatnostima činenja ili propuštanja. No, prema novijim shvatanjima u pravnoj teoriji često se ističe da se kao objekat zaštite ovih krivičnih dela javlja pravo čoveka na zdravu životnu sredinu kao jedno od osnovnih ljudskih, opštecivilizacijskih prava čoveka i građanina.

Ekološki kriminalitet ili ekološka krivična dela predstavljaju sveukupnost protivpravnih, opasnih ponašanja pojedinaca ili pravnih lica koja su upravljena protiv životne sredine i za koja zakon propisuje krivičnu sankciju (Jovašević, 2002:3-14). Ona su kao kažnjiva dela propisana u zakonu. Zavisno od toga da li se ovim delima jedino ili pretežno napada ili ugrožava životna sredina razlikuju se : 1) osnovna ili prava ekološka krivična dela ili ekološka krivična dela u užem smislu (koja su jedino i isključivo upravljena protiv životne sredine) i 2) druga ili sporedna ekološka krivična dela ili ekološka krivična dela u širem smislu (Jovašević, 2011:347) (koja su istovremeno upravljena i protiv životne sredine, ali i protiv nekih drugih društvenih vrednosti, npr. protiv opštesigurnosti ljudi i imovine, protiv bezbednosti javnog saobraćaja ili protiv zdravlja ljudi i sl). Ovde, inače, spadaju i ekološka krivična dela koja nisu

predviđena samo u Krivičnom zakoniku, u drugim glavama, već i krivična dela koja su predviđena u sporednom ili dopunskom krivičnom zakonodavstvu.

Ekološka krivična dela predviđena u veoma razuđenom sistemu zakonskih propisa koji često i nisu međusobno usklađeni ili se prepliću ili su pojedina rešenja arhaična i prevaziđena. No, imajući u vidu da je ovo postojeće stanje i da ono predstavlja osnovu za ozbiljniju zakonodavnu reformu u našoj zemlji koja sigurno predstoji i u narednom periodu, onda je opravdano da na ovom mestu ukažemo na sistematiku (pregled) ekoloških krivičnih dela u našem pravnom sistemu. Krivični zakonik Republike Srbije koji je 1. januara 2006. godine stupio na snagu poznaje više ekoloških krivičnih dela koja su praktično u nacionalno zakonodavstvo uneta na osnovu preuzetih obaveza posle potpisivanja i ratifikovanja određenih međunarodnih ugovora, sporazuma ili konvencija.

Pošto je oblast zaštite životne sredine od posebnog značaja i za Republiku Srbiju što je konačno utvrđeno i ustavnim postulatom prema kome Republika Srbija obezbeđuje i uređuje sistem zaštite i unapređivanja životne sredine i biljnog i životinjskog sveta, to je razumljivo da i niz republičkih zakona koji su doneti 2005. i 2009. godine na različite načine pružaju potpunu i efikasnu zaštitu ove društvene vrednosti. Sledeći ove postavke, novo krivično zakonodavstvo kroz predviđanje krivične odgovornosti i sistema krivičnih sankcija uspostavlja sistem krivičnopravne zaštite životne sredine u celosti ili pojedinih njenih segmenata.

3. EKOLOŠKI PRIVREDNI PRESTUPI

Privredni prestupi i prekršaji koa posebna vrsta delikvencije (skupa protivpravnih ponašanja fizičkih i pravnih lica) predstavljaju povrede normi pravnog poretka za koje su u zakonu ili podzakonskim propisima propisane prestupne ili prekršajne sankcije (kazne ili zaštitne mere). To su delikti nižeg stepena i intenziteta društvene opasnosti, ako se uopšte uzme da se kod ovih delikata društvena opasnost javlja kao sastavni deo ili elemenat njihovog pojma (što ipak predstavlja usamljeno mišljenje u našoj kazneno pravnoj literaturi). Privredni prestupi i prekršaji spadaju u oblast ekološke delikvencije u širem smislu zajedno sa krivičnim delima (ekološkim kriminalitetom).

Novo ekološko zakonodavstvo (Krivokapić, 1990:43-49) pored propisa koji se odnose na različite aspekte uređivanja, održavanja, unapređenja i zaštite životne sredine - posebno u pogledu sistema preventivnih mera, radnji i postupaka u cilju sprečavanja i predupređivanja povrede ili ugrožavanja životne sredine u celosti ili pojedinih njenih segmenata (Staineve, 1970:79-112), obično na kraju, sadrži i kaznene odredbe. Zapravo na ovaj način je propisana odgovornost za ekološke privredne presteupe (Jovašević, 2001:12-28). Tako sistem privrednih prestupa (Aksentijević, 1981:56-84) u ekološkom kaznenom zakonodavstvu Republike Srbije danas određuju sledeći zakoni : 1) Zakon o zaštiti životne sredine, 2) Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, 3) Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, 4) Zakon o zaštiti prirode, 5) Zakon o zaštiti vazduha, 6) Zakon o sredstvima za ishranu bilja i oplemenjivačima zemljišta, 7) Zakon o genetički modifikovanim organizmima, 8) Zakon o bezbednosti hrane, 9) Zakon o hemikalijama, 10) Zakon o biocidnim proizvodima, 11) Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, 12) Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti, 13) Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja, 14) Zakon o upravljanju otpadom, 15) Zakon o zdravlju bilja i 16) Zakon o sredstvima za zaštitu bilja.

Za privredne prestupe svi zakoni propisuju istovremenu i paralenu odgovornost pravnog lica, njegovog odgovornog lica i preduzetnika, odnosno u određenim slučajevima i fizičkog lica. Za ova lica su propisane novčane kazne i zaštitne mere.

4. EKOLOŠKI PREKRŠAJI

Najblaža vrsta ekoloških delikata u kaznenom zakonodavstvu Republike Srbije jesu ekološki prekršaji (Jovašević, 2004:23-42). Oni predstavljaju povrede zakonskih propisa iz oblasti zaštite i uređenja životne sredine koje su zakonom ili drugim propisom određene kao prekršaji. Radi se o blagom ili neznatnom ugrožavanju ili povredi životne sredine u celosti ili pojedinih njenih segmenata (vode, vazduha, zemljišta, flore, faune, hrane itd.) koji su učinjeni sa umišljajem ili sa nehatom i za čije su učinioce propisane prekršajne kazne ili zaštitne mere.

Tako sistem prekršaja (Dimitrijević, Jovašević, 2005:145-148) u ekološkom kaznenom zakonodavstvu Republike Srbije danas određuju sledeći zakoni : 1) Zakon o zaštiti životne sredine, 2) Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, 3) Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine, 4) Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, 5) Zakon o zaštiti prirode, 6) Zakon o genetički modifikovanim organizmima, 7) Zakon o sredstvima za ishranu bilja i oplemenjivačima zemljišta, 8) Zakon o dobrobiti životinja, 9) Zakon o bezbednosti hrane, 10) Zakon o hemikalijama, 11) Zakon o biocidnim proizvodima, 12) Zakon o ambalaži i ambalažnom otpadu, 13) Zakon o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, 14) Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini, 15) Zakon o zaštiti vazduha, 16) Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti, 17) Zakon o zaštiti od nejonizujućih zračenja, 18) Zakon o upravljanju otpadom, 19) Zakon o zdravlju bilja i 20) Zakon o sredstvima za zaštitu bilja.

Za ekološke prekršaje svi zakoni propisuju istovremenu i paralenu odgovornost pravnog lica, njegovog odgovornog lica i preduzetnika, odnosno u određenim slučajevima i fizičkog lica.

5. ZAKLJUČAK

Poslednjih godina je u Republici Srbiji doneto niz zakona i podzakonskih propisa različite pravne snage i važnosti koji na različite načine tretiraju pitanja zaštite životne sredine u celosti ili pojedinih njenih aspekata kao što su: hrana, voda, vazduh, zemljište i sl. Time se stvorila solidna pravna osnova zakonskog i podzakonskog karaktera koji bi za sve subjekte društvenog života stvorila obaveze u postupanju u svakodnevnom životu i radu, odnosno osnove odgovornosti i kažnjivosti u slučaju kršenja ovih propisa. Na taj način bi se opasnost od povrede, zagađenja ili ugrožavanja životne sredine svela na minimum, odnosno obezbedio bi se efikasan, kvalitetan i zakonit mehanizam zaštite ekološke bezbednosti.

Najveći broj ovih delatnosti kojima čovek povređuje, uništava, oštećuje, zagađuje ili ugrožava životnu sredinu rezultat su svesnog propuštanja ili neprimenjivanja pravila, tehničkih uputstava i standarda u rukovanju sa brojnim opasnim izvorima energije i sirovinama, odnosno pri rukovanju ili postupanju na drugi način sa opasnim uređajima čime se stvaraju uslovi za rizik od akcidenata raznih vrsta, obima i dimenzija zahvatajući određeni prostor i sve što se u njemu nađe, u zoni dejstva ovako prouzrokovane opasnosti. Takve delatnosti pojedinaca i grupa pa čak i čitavih država (posebno multinacionalnih kompanija) predstavljaju nedozvoljena, zabranjena i kažnjiva odnosno deliktna ponašanja ili delikte. Pošto se radi o nedozvoljenim ponašanjima u oblasti uređenja, čuvanja, unapređenja i zaštite čovekove životne i radne sredine u široj ili užoj okolini, to se sve ove vrste delikata mogu nazvati

ekološkim deliktima. Zavisno od obima i intenziteta prouzrokovane posledice na životnu sredinu, preduzete delatnosti, svojstva učinioca delikta i propisanosti određenog ponašanja u zakonima i drugim podzakonskim aktima opšteg karaktera, te vrste propisanih sankcija, razlikuje se više vrsta ekoloških delikata.

Pod ekološkim deliktima se, dakle, podrazumeva sveukupnost ljudskih ponašanja kojima se povređuju ili ugrožavaju društvene vrednosti koje određuju uslove za čuvanje, unapređenje i zaštitu životne i radne sredine čoveka. Oni su samo vrsta ili deo ukupne delikvencije sa kojom se jedno društvo – država suočava u određenom vremenskom periodu, odnosno, čovečanstvo u celini. Ova se deliktna ponašanja razlikuju od drugih vrsta delikata upravo po objektu zaštite (skupu društvenih vrednosti koje se povređuju ili ugrožavaju ovako preduzetim delatnostima što u ovom slučaju predstavlja – čovekova zdrava životna sredina, s jedne strane, odnosno pravo čoveka – kao jedno od osnovnih ljudskih prava na zdrave uslove života, s druge strane). Ekološka krivična dela su u Republici Srbiji u prom redu sistematizovana u Krivičnom zakoniku iz 2006. godine, u glavi dvadesetčetvrtoj, pod nazivom : "Krivična dela protiv životne sredine". Objekt zaštite ovih krivičnih dela je prema izričitom slovu zakona životna sredina. No, pored ekoloških krivičnih dela, postoje i druge vrste ekoloških delikata – privredni prestupi i prekršaji – kojima fizička ili pravna lica povređuju ili ugrožavaju sistem ekološke bezbednosti.

Literatura

- [1] Aksentijević, S. (1981): Privredni prestupi u zakonodavstvu i praksi, Beograd, 56-84.
- [2] Andrić, M. (1982): Privredni prestupi, prekršaji i krivična dela, Beograd, 17-29.
- [3] Arsenovski, M. (1979): Krivičnopravna zaštita na čovekovata okolina, Bezbednost, Skoplje, 5, 485-498.
- [4] Belaj, V. (1988): Oblici pravne zaštite čovjekove okoline od ekoloških štetnih utjecaja, Pravni vjesnik, Osijek, 4, 433-447.
- [5] Čejović, B. (1976): Neki aspekti zaštite životne sredine, Obeležja, Priština, 2, 251-263.
- [6] Čejović, B. (1978): Krivičnopravna zaštita čovekove životne sredine, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 3-4, 353-361.
- [7] Dimitrijević, P., Jovašević, D. (2005): Prekršajno pravo, Beograd, 145-148
- [8] Grgurević, S. (1999): Ekološka stajališta promjena u kaznenom zakonodavstvu, Socijalna ekologija, Zagreb, 1-2, 67-76.
- [9] Ignjatović, A. (1998) : Ugrožavanje života ljudi izazivanjem opšte opasnosti, Pravni život, Beograd, 9, 203-211.
- [10] Joldžić, V. (2007): Krivična, disciplinska i materijalna odgovornost za zagađivanje životne sredine, kaznena politika u oblasti zaštite u svetu i kod nas, Beograd, 45-61.
- [11] Jovašević, D. (2001): Komentar Zakona o privrednim prestupima, Beograd, 12-28.
- [12] Jovašević, D. (2002): Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije, Beograd, 3-14.
- [13] Jovašević, D. (2004): Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom, Beograd, 23-42.
- [14] Jovašević, D. (2009): Ekološko kazneno pravo, Niš, 113-118.
- [15] Jovašević, D. (2010): Krivično pravo, Opšti deo, Beograd, 145-148.
- [16] Jovašević, D. (2011): Leksikon krivičnog prava, Beograd, 347.

- [17] Krivokapić, B. (1990): Zaštita od jonizujućeg zračenja – pravno uređenje, Bezbednost i društvena samozaštita, Beograd, 11, 43-49.
- [18] Matijević, D. (1988): Ekologija kroz sudsku praksu – krivičnopravni aspekt, Odvjetnik, Zagreb, 1-2, 40-45.
- [19] Staineve, P. (1970): Zaštita na prirodama, Sofia, 79-112.